

העם

גבול, שותת דם

בימים שקטים דומה הגבול המזרחי של מדינת ישראל לצלכת-ענק מכוערת על גופה של הארץ. השבוע נפתחה הצלכת, הפכה שוב לפצע שותת-דם.

מתכנני-החלוקה המקוריים לא חשבו מעולם כי הקו האדום הדק, שסימנו על המפה, יהיה לגבול בין שתי מדינות. הם קיוו כי לא יהיה זה אלא קו יידידותי המפריד בין שני מחוזות, אמנם עצמאיים, אך הקשורים זה לזה באלף חוטים כלכליים ותרבותיים. המלחמה שמה קץ לאשליה זו, וגם לקו עצמו. במקומו בא קו גס, שנקבע על-ידי מקריית הנשק, עם כמה טלאים שנקבעו על-ידי מקריית המשא-ומתן הדיפלומטי ליד שולחן שביית-הנשק.

קשה לטעון כי צד אחד מעוניין לפגוע, כיום, במתכונת בקו זה. אולם כמו כל פצע, גורם הוא לעוויות ולתנועות בלתי-טבעיות, כמעט הגבות-דפלקס של הגוף המעונה. מסי תנן רעב, או רוצח מובטל, העוברים את הגבול, מספקים את הגירוי הדרוש. מיד קולח הדם האדום, מוועקים כוחות ההתנגדות משני העבריים.

אין ספק שהרבה מוחות בגינון ובפפולה, בטול כרם ובנחניה, בצל מגדל-דוד ומגדל הימקא. מהרהרים כיצד לחסל את הקו הזה? אין ספק שרבים מהם גם מעלים על דעתם את הפתרון הפשוט ביותר, שהוא גם המכאיב ביותר:

בימים עברו חלמו מיטב הרוחות על אפי-שרות אחרת, אנושית יותר — מעשה מדי-נאי גדול שיקים לחייה, במסגרת הגבולות שנוצרו במציאות, את הרעיון המקורי של מתכנני החלוקה: איחוד הארץ. על שני החלקים העצמאיים, במסגרת של שלום גורל, מתוך רצון חופשי של שני הצדדים. כל ירייה מעבר לגבול הפתוח מרחיקה חלום זה בצעד אחד נוסף.

הגבול

שלום היא מלת נאום

(ראה שער)

תפקידו של מתווך או"ם בארץ-ישראל עשוי להיות תפקיד כדאי מבחינה כלכלית. כמה פקידים, שניצלו את ההזדמנות כראוי, טיילו בין המדינות, העבירו במכוניותיהם המחסונות כמויות ניכרות של מטבע וסחור-רות. עזבו את המרחב כשביקשם גדוש ולבם טוב עליהם.

אולם מבחינת הסיפוק הנפשי אין תפקיד זה כדאי ביותר. המתווך הראשון, הרוון פול-קה ברונדט, נרצח. יורשו, הכושף ראלף באגן, זכה אמנם להביא את הצדדים לחתימת הסכמי שביית הנשק, אולם מאמציו הנוספים להפוך את הניר המת לעובדה חתה, הנחילו לו אכזבות מרות.

מאז הפכו המתווכים בגניפים הלבנים ל-סימני-גוף בארץ, שאיש לא ידע בדיוק מה ערכם. הם יכלו למלא תפקיד כל שהוא באותם המקרים שאחד הצדדים היה מעוניין בהפוגת-מה במלחמת-העירייה הנטושה לאורך

הגבולות. אולם לאדם שביקש לצקת לתוך תפקידו תוכן אמיתי, לחרות את שמו על לוח המרחב במעשה גדול של השכנת שלום, נכונה אכזבה אחת גדולה. במרחב השמי הפכה המלה "שלום", בעברית ובערבית, ל-מילת-נימוס בלבד.

האמריקאי והעצבים. האיש שסבל בעיקר מאכזבה זו היה ויליאם ריילי (55), גנרל בחיל-הנחיתה האמריקאי, היחידה ה-מובחרת רבת-המסורת. הוא בא לארץ כמעט עם הקמת המדינה, קיווה להשכין שלום, מצא שאין לו תפקיד מלבד חיטול "תקריות". "זהו תפקיד בשביל שוטר, לא בשביל חייל אמיתי", נאמת.

כי ריילי לא היה, בעצם, חייל במובן ה-מצומצם, איש פורמלי הכפוף לטכס. הוא היה אדם שידע לראות את התוכן המעשי של כל בעיה, מאחורי לבושה הרשמי, ליישב סכסוכים בחיוך ובהצעות בלתי-אדוקות. בי-זאת התקרב לאופי הישראלי. כמו חמיד, מצאו צברים ואמריקאים בנקל לשון אישית משותפת, בגישתם המעשית לעניינים. אולם מזלו של ריילי בקרב הערבים לא היה כה מהיר. הוא מצא פתרון לסכסוך החולה בצורה הנוחה יותר לישראל, סירב לתת לירדנים לבדוק את החבית המסורסת שנועדה להובלה להר הצופים והרחיק את הירדנים בשעת התקרית בערבה. בעיני ה-ערבים לא היה עוד ספק שריילי אינו אלא סוכן יהודי.

בשבועות האחרונים הודיעו כמה עתונים ערביים כי ריילי עומד להתפטר. כשלא עזרו הרמזים, פנו בגלוי למזכירות או"ם, דרשו את הרחקתו. היחסים בין ריילי לבין ה-מזכירות נשארו בגדר סוד, אך השבוע הור-דיע ריילי כי החליט להתפטר מטעמים איש-יים. הטעמים האישיים המשווערים, מלבד לחץ הערבים: אירצונו של הגנרל להוסיף ול-היות שוטר בכיתה של ילדים רעים.

הבלגי אכל את הדיסה. בה בשעה שעתוני הערבים ריכזו אש כבדה אל ה-גנרל האמריקאי, שלחו העתונים הישראליים באחידות גאווה — ולא כל כך מקרית — את האש המרוכזת שלהם אל מסי 2 שלו, הגנרל הבלגי בנט דה-רייר. הדעה הישר-אלית. מאוחדת: דה-רייר אינו מתאים ל-תפקידו, חייב להסתלק.

ההבדל בין שני הגנרלים, במריקי המדים ואותות-ההצטיינות, הוא בגיאוגרפיה נפשית. האמריקאי גמיש-המחשבה הבין את נפש בני הארץ, היה מסוגל לחייך על ההתחכמויות הקטנות, בהן ניסה כל צד להערים על ה-שני ועל האות של חוזה שביית-הנשק. הגנרל הבלגי היה אדם שונה לגמרי. ככל קצין מקצועי אירופי היה בעל מחשבה נוק-שה, פורמלית ומסודרת. ההתחכמויות לא מצאו חן בעיניו. איש כזה היה כמעט אבוד שעה שעמד לימינו טיפוס צברי חסר-מסורת, ומשמאלו ערבי בעל לשון חלקלקה ומחשבה עקלקלת.

חיו של בנט דה-רייר (60) התקדמו בי-דפוסים הסדירים של חייל סדיר. לילד נמל אוסטנו בבלגיה, חניך האוניברסיטה של גנט, התנדב לצבא הבלגי כשפלשו צבאות ה-קיסר הגרמני למולדתו ב-1914. בשלוש שנים של שרות קרבי הגיע לדרגת סגן-משנה בי-חיל התותחנים.

בין שתי המלחמות עלה בהתמדה בסולם הפיקוד. צבאו של היטלר, שמלש לבלגיה ב-1940, מצא אותו מספק של חטיבת תותחני-שדה. באוקטובר 1941 ברח מבלגיה, בילה עשרה חודשים בבית סוהר ספרדי, הגיע לבסוף, דרך גיברלטר, לבריטניה.

שם מונה מספק קורפוס התותחנים הבלגי, השתתף בפלישה לנורמנדיה ובקרבות על בלגיה, הולנד וגרמניה, הפך מספק התותח-נים הבלגים בגרמניה הכבושה.

ב-6 לספטמבר 1949 בא בריגדיר (אלוף) דה-רייר לארץ, יחד עם שאר מפקחי שביתת-הנשק של או"ם, כיהן משך חמישה חודשים יושב-ראש ועדת שביית הנשק עם הלבנון וסוריה. מאז עבר לוועדה הישראלית-ירדנית דה-רייר היה איש-צבא, ותו לא. הדיס-

בשעות המוקדמות של הבוקר, אור ליום השני, חדרו מסתננים לדירתו של רב אמריקאי צעיר, שישב אותה שעה על ספר גמרא, ירו בו. שעה שבסס לאטו מאבוד דם, חדרו לאחר השני, ירו בבת אחת, שדרו שעון, מכשיר רדיו, מכונת כתיבה.

אחרי תיקון, יריות. משך שלוש ישיבות דנה ועדת שביית-הנשק בתקרית ואדי פוקין, לא הגיעה למסקנה, כשהציעו הישר-אלים לגנות את הירדן, נמנע דה-רייר מ-הצבעה, נוצר מצב של תיקו, וההצעה חוסרה מסדר היום.

הירדנים השיבו מיד בהצעה משלהם, ביק-שו לגנות את ישראל על שחיללה חדרו ל-שטח הירדן. הישראלים יצאו מן הישיבה ל-אות מחאה. דה-רייר נמנע גם הפעם מהצב-

ועדת שביית הנשק הישראלית-ירדנית, בתחרות לקליעה (1951) בכיתה של ילדים רעים, שוטר

עה. אלא שעתה, כשהישראלים לא הצביעו נגד, היתה תוצאת ההימנעות רוב דעות ל-ירדנים, שקיבלו את ההחלטה בקולות עצמם. בחוסר-הגיון מסוים טענו הישראלים שדה-רייר אשם בזה.

חצי שעה אחרי יציאת הישראלים מן ה-ישיבה, נפתח הקרב על ירושלים. טענו ה-ערבים: מחמש נקודות שונות החלו הישר-אלים לצלוף לתוך ירושלים העתיקה, הרגו ופצעו כמה ערבים. משך שעה ארוכה לא עזו הירדנים, המחניו להוראות מעמאן. רק אחרי קבלת הוראות אלה השיבו באש, פגעו במספר תושבים בשטח ישראלי (ראה רפור-ט-2).

אחרי שהאש השתוללה משך כמה שעות, החל המנגנון הכבד של או"ם לזוז. ה-פעם היה ברור שלא ירו אורחים, אלא חיי-לים, ושהענין הוא בסמכותו המלאה. ה-שלום חזר (וזמנית) על כנו.

בעיטה קטנה, חיוך רחב. לא ה-יה זאת אלא אפיוודה מועסת-חשיבות בי-מלחמת הגבול. איש לא יטען כי אדם אחד אשם בה, או כי אדם אחד מן החוץ, שאינו גאון וקדוש, מסוגל להשכין שלום בארץ-ישראל. אולם אדם גמיש ומוכשר יכול, בלי ספק, להקטין את שטח החיכוכים, ליישר כמה עניינים בבעיטה קטנה ובחיוך רחב, בטרם נכנס הכדור לקנה הרובה.

עם התפטרותו של ריילי היה קיים לרגע החשש כי דה-רייר יתפוס את מקומו. אך הוא היה בלתי-מבוסס: ריילי, שהבין את המצב, הודיע שלא יעזוב את הארץ עד ש-יבוא במקומו יורשו, ויורש זה לא היה דה-רייר. ומאחר שכל מתווך יבחר בעצמו בעוזריו, יש להניח כי בעוד חודשים מספר יחזור הגנרל דה-רייר לשולחן עבודה באחד ממשרדי הצבא הבלגי, יוכל להתות את לבו בסדר המופתי, הפשוט וחסר-התככים של מכונה צבאית אירופית.

מדיניות

כוורת של דבורים

מאז החלו הציונים-הכלליים לשים את עינם על כסאו של שר-החוץ, קשה היה ל-משה שרת לעצור אף צעד אחד מבלי לדרוך על כוורת של דבורים. הכוורת האחרונה היתה בעלת דבורים

לומטיה לא ענינה אותו ולא נשאה חן ב-עיניו. היא נראתה לו כמסחר בשוק, סותרת בהחלט את המסורת בעלת אלף השנים של החייל האירופי. אך דוקא הוא נדרש לספל תמיד בעניינים העדינים ביותר. כי כל מי שביקש להפך לשעה קלה את הסכם שביית-הנשק, חיכה תמיד להזדמנות שהגנרל ה-אמריקאי הפיקה אינו בארץ — והגנרל ה-בלגי נאלץ לאכול את הדיסה.

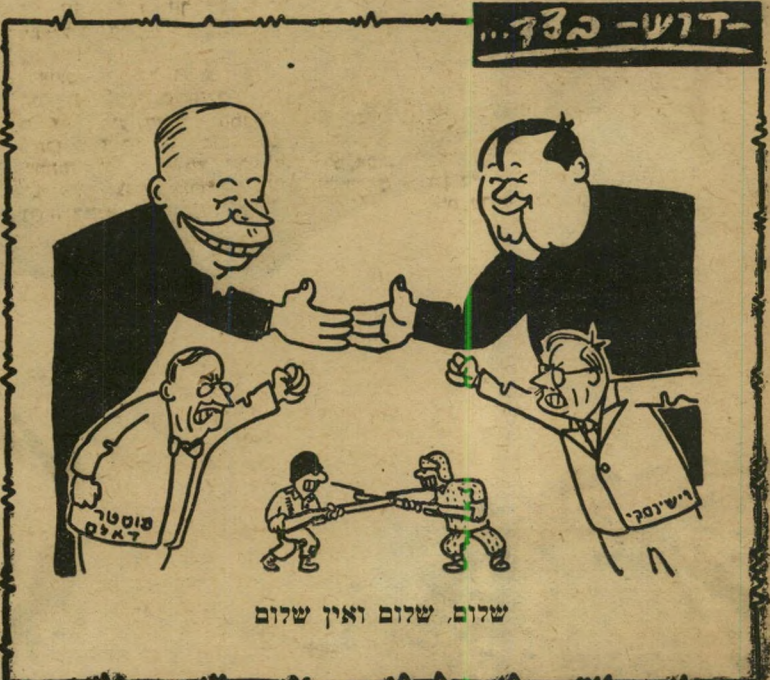
גם דם שר חמור. הוא לא עשה זאת בכשרון רב. אין מקום רב לפקפק בכנותו, אך כשרונו הדיפלומטי לא היה בנמצא.

כשרוצחו בשעות השומרים במכרות ה-נחושת בנגב, הוזעק דה-רייר לחקירה, הביע את דעתו כי "לפי מיטב ידיעתי זה יכול להיות גם דם של חמור". כשנשקא לספל בענייני המסתננים הערביים, הביע דעה ש-אין הדבר נוגע לו כלל: כמתווך או"ם עליו לפקד רק על שביית-הנשק בין הצבאות, והרי המסתננים אינם חיילים אלא פושעים פליליים. כשהתלוננו הישראלים כי הערבים יורים אל מעבר לגבול, השמיע דה-רייר את הערתו המפורסמת ביותר: "אסור יריות מעבר לגבול אינו חל על אורחים!"

העיר עתון ישראלי: המסקנה היא ש-חייל ערבי הפושט את מדיו רשאי לירות כאות נפשו על יהודים. את הטיפול בענין יש להשאיר למשטרת הירדן.

פשע-תגמול-פשע. דעות אלה, ש-צרמו את אוזני היהודים, הוכיחו להם כי-עליל כי הגנרל הוא משוחד ואנטישמי. ל-מעשה אין המסקנה חייבת להיות כך: מ-בחונה פורמלית וחוקית צודק הגנרל. אלא שהפורמליזם של חייל אירופי אינו מתאים כל כך לאווירתם הנפשית של שני העמים השמיים. לגנרל חסרה הגמישות הדרושה כי-די להבין זאת.

העניינים הגיעו לשיא בשבוע שעבר, כש-שרשרת האינסוף של פשע-תגמול-תגמול-תגמול-שע התקדמה בכמה חוליות נוספות. חייל ישראלי נהרג ליד כרכור, אשה יר-שלמית נורתה ונהרגה בשכונת מוסררה בי-ירושלים. אחריכך באה התקרית ואדי פוקין. לטענת הישראלים פצעו הערבים שני חיילים ישראליים בשטח ישראלי, סחבו אותם לחוץ שטח ירדני, שם מת אחד מפצעיו ואילו ה-שני נרצח בדם קר. לטענת הירדנים חדרו הישראלים לשטח הירדן, גורו במקום שהי-

שלום, שלום ואין שלום